

**[„PRECUM ASTRONOMUL...”] – de
Mihai Eminescu [2 noiembrie
1882]**

Precum astronomul așteaptă cu minutarul în mână trecerea unui corp ceresc printr-un anume punct cătră care își îndreaptă instrumentul său optic, tot astfel și noi am putea sta cu ceasornicul înainte-ne, să urmărim cum se scurge nisipul și cum se apropie din ce în ce termenul fatal al încetării libertăților publice, al dictaturii personale a d-lui I. C. Brătianu.

Degeaba foile guvernamentale ar face paradă de liberalismul lor; se apropie ora în care, în România, omului de la guvern îi va fi permis totul, cetățeanului nimic; ora în care aparatul electoral, construit după rețeta tuturor stăpânilor absoluți din lume, nu ne va mai da din urne decât creaturi ale unei persoane, ale unui singur om, ale despotului, ale d-lui I. Brătianu.

Chiar pân' acum lumea numea vizirat domnia ministrului nostru prezident. Ne putem închipui ce va fi de acum înainte, când, în comună, nu va exista decât un singur colegiu, a cărui majoritate va fi pururea compusă din delegații guvernamentali ai colegiului al IV[-lea]; iar Adunările vor fi alese asemenea de delegații acestui colegiu, trimiși de subprefecți să majorizeze pe alegătorii din colegiul I și II.

Ca o cetate luată prin surprindere opinia publică, opoziția în Parlament, presa n-au avut nici timpul material necesar pentru a băga de seamă ce se pregătește: schimbarea, nimicirea întregului sistem electoral și reprezentativ din România, substituția clandestină a sufragiului universal, însă nu direct, ci strunit, legat bine de mâni și de picioare, pentru a fi pururea o unealtă în mâinile despotismului.

Iată ceea ce am fi trebuit să știm demult.

Toți oamenii aceștia s-au îmbogățit. Pe ce cale e de prisos a o spune; nu e aproape unul care nu s-ar putea aranja sub un paragraf din Codul lui Vasile Vodă Lupu, după carele abuzul unei vrednicii publice pentru a face avere se pedepsea încă cu

cordorul Sfintei Cânepe. Ei bine, acești oameni nu pot risca căderea. Ce s-ar alege, pentru numele lui Dumnezeu, de cei ce au trimis pe țărani sub sulii căzăcești până dincolo de Balcani; ce s-ar alege de cei cari, însărcinați cu răscumpărarea, au făcut în acel timp milioane; ce s-ar alege, social vorbind, de toate elementele acestea oculte, brutale, comune, cari s-au cocoțat deasupra țării, cari s-au îmbogățit, cari, mai mult, s-au aristocratizat?

Se 'nțelege. Mutre confiscate, cărora orice om onest le-ar fi închis ușa înaintea nasului, s-au ridicat sub domnia d-lui Brătianu în sferele de sus; formează așa numita societate la balurile și la curtea regelui. De gâtul unor bandiți sau a unor trădători notorii s-au atârnat semnele de onoare ale țării; corectorii gazetelor roșii au ajuns milionari; toată plebea asta politică e azi scoasă din cutie, parfumată, înmănușată, lustruită. E firesc lucru ca aceste elemente declasate ridicate din întuneric și din ocupațiuni adesea maloneste, intrate odată în atmosfera luminată de razele coroanei, să și vrea să rămâie acolo.

Acești oameni vor să păstreze ce au. Nu numai averea – căci asta n-ar însemna nimic – nu! influența, vaza, rangul în ordinea socială, jețurile din Adunare, cu un cuvânt tot ce sârmana vale a Dunării au avut de oferit meritului sau talentului, tot ce

D. Brătianu a monopolizat pentru creaturile sale. Toate trebuiesc păstrate în mâna Pătărlăgenilor și Costineștilor, toate trebuie să rămâie zestre inatacabilă a nulităților, o schimbare de guvern să nu mai fie cu puțință; arhiliberalii au devenit arhiconservatori în ceea ce-i privește și nu se sfiesc nici înaintea... dictaturei personale a d-lui Brătianu.

Credem că cititorul care e deprins cu Țara Românească, cu mecanismul ei administrativ de-o perfectă onestitate, cu instinctele generoase ale subprefecților, cu independența aproape legendară a colegiului al Iv-lea, nu-și vor face

iluziuni în privirea aceasta.

Contopite toate colegiile într-unul singur, în care delegații celui al IV-lea vor decide, soarta oricărei alegeri îndeosebi și a tuturor laolaltă e de mai nainte cunoscută: ele vor fi de prisos, vor fi o ocazie dată ministerului de a-și plăti cu diurne creaturile numite de subprefecți și de organele polițienești, vor fi atotputernicia guvernamentală, fără umbră de opoziție, fără putință ca un glas independent să mai pătrundă în Adunări, căci izvorul a toată independența, colegiile neatârinate de pân' acum, se desființează.

Toate astea sunt bune și frumoase.

Înțelegem chiar ca d. Brătianu să ne aducă aminte soarta gladiatorilor: Morituri! E drept să ne aducă aminte: clasele vechi ale României au sărăcit și au căzut; vremea lor a trecut pentru totdeauna; toți românii sunt săraci, toți sunt egali. „Nu mă vreți voi pe mine, dar vă voi eu pe voi. Am în mâna mea colegiul IV, inerția pe care-o mișc încotro voi, și din care fac colegiu I, cu el am în mână țara, prin el fac din nulități oameni mari”.

Ave Caesar !

O grijă își vor lua desigur oamenii atunci; grija opoziției, a controlului, a afacerilor publice. Vorba românului: „De ce 'ncărunțește nebunul? De grija altora”. Asemenea lucruri vor fi atunci naturalmente de prisos. Măria Sa, stăpânul nostru, d. Brătianu, ne va împărtăși pe fiecare, după dragostea și credința ce vom avea pentru el, cu câte un scaun în Parlament, cu câte-o funcție, cu câte-o misiune; vom fi cu toții – noi, supusul neam românesc – reduși la rolul de-a solicita favorurile onor. Pătărlăgeanu sau Dimancea, favori prețioase, precum numai un valet le poate da. Poporul? Dar cine vorbește de popor? El nu votează direct. Nimeni nu va putea să strige înaintea a o mie de inși: Iată, oameni buni, unde mergeți. O nu! O mie nu vor fi nicicând la un loc. Grupușoare adunate sub

supraveghearea poliției vor alege... un delegat pe sprânceană, om al stăpânirii, credincios, trecut prin toate. Apoi delegații aceștia vor majoriza colegiul I și al II-lea și vor alege pe cel recomandat de Excelența sa d. subprefect.

Ave Caesar !

În sfârșit d. Brătianu va putea să-și realizeze fantazia de-a fi singur stăpânitor în România, de-a putea face tot ce vrea și tot ce nu vrea. Tot ce nu vrea înafară. Un parlament îndărătul căruia să se ascunză în cestiuni exterioare nu va mai avea. Oricare putere îi va putea spune:

„Fii mai expeditiv, d-le prim ministru, știm cum stau lucrurile la d-voastră. Vrei să pretinzi că ridicolele figurine pe cari le-ai numit deputați îți rezistă? Nu ne jucăm de-a baba oarba”.

Mișelia înlăuntru, umilirea în afară – iată care va fi caracterul acestei dictaturi în România. Căci acesta nu este absolutismul monarhic, răsărit din iubirea unui mare cap încoronat pentru clasele de jos; nu, este absolutismul unui ambițios pentru a asigura impunitatea creaturilor sale. Nu este Frideric II sau Iosif II... e Vitellius cu comștiunea adâncă, cu mijloacele moleșitoare, cu dezbărbătare.

Dar vor întreba unii: ce se va face monarhul în România când alătura cu el – cel mai liber dintre români, acela a căruia libertate se răsfrânge asupra tuturor – se va ridica al doilea monarh, al valeților și creaturilor, când România toată va fi îmbrăcată în livreaa celui din urmă?

Ce se va face? Nu știm. Știm noi dacă d. Brătianu mai are nevoie de El? Poate că nu mai are. În orice caz, cu acest aparat electoral care nu e suficient nici măcar pentru a masca dictatura regentului-ministru, rolul monarhului e redus la nimic.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro